

احسان سالمی: خیلی وقت بود که خبر ساخت مستند قائم‌مقام را شنیده بودم. مستندی که قرار بود به زندگی پرفرازونشیب آیت‌الله منتظری، یکی از مهم‌ترین و در عین حال جنجالی‌ترین شخصیت‌های تاریخ انقلاب بپردازد. وقتی قرار شد همراه چند نفر از دوستان برای نخستین نمایش عمومی اثر راهی سالان سوره حوزه هنری شویم، اصلا تصور نمی‌کردم با اثری رویه‌رو شوم که برای ۱۰۰ دقیقه من را میخکوب کند. راستش را بخواهید اصلا تصور نمی‌کردم روایتی که این جمع می‌خواهد از زندگی آقای منتظری با آن همه فرازونشیب و جنجال‌های پیرامونش شرح دهد، بتواند جانب انصاف را رعایت کند و صرفا روایتی از واقعیت اتفاقاتی باشد که در زندگی سیاسی مرحوم منتظری به وقوع پیوسته است ولی نخستین جمله‌ای که بعد از خروج از سالان به دوستانم گفتم این بود که الحق و الانصاف، «قائم‌مقام» کار منصفانه‌ای شده است. فرصتی پیش آمد تا با سیدعلی صدری‌نیا، مهدی صفارهرندی و محمدامین فرج‌اللهی به عنوان کارگردان، تهیه‌کننده و مسؤول تیم پژوهشگران مستند «قائم‌مقام» در دومین روز اکران عمومی این اثر به گفت‌وگو بنشینیم. آنچه در ادامه می‌خوانید مشروح گفت‌وگوی «وطن امروز» با تیم سازنده مستند جنجالی «قائم‌مقام» است.

***

■ به عنوان نخستین سوال به نظرم خوب است کمی در ارتباط با چگونگی شکل گرفتن ایده اولیه و روند ساخت مستند توضیح بدهید.

صفارهرندی: رویکرد ما در جمعی که در آن در حال فعالیت هستیم، پرداختن به نقاط و بخش‌های مهم تاریخ انقلاب اسلامی است که طبیعتا یکی از مهم‌ترین این سوره‌ها در این حوزه بحث آقای منتظری است؛ هم به واسطه فرازونشیبی که در جریان زندگی سیاسی ایشان پیش آمد و هم به واسطه طولانی بودن این ماجرا که با توجه به اینکه ایشان در سال ۸۸ فوت کردند، سن این ماجرا را می‌توان تقریبا به اندازه خود انقلاب دانست.

■ حتی این موضوع تا سال پیش هم ادامه داشت.

صفارهرندی: بله! در واقع این یک موضوع ادامه‌دار بود و خیلی از دوستان از ما می‌پرسیدند چرا حالا سراغ زندگی آقای منتظری رفتید؟ اما خب! موضوع همین ادامه‌دار بودن این ماجراست. نکته جالب اینکه اواسط کار بودیم که آقای

احمد منتظری آن فایل صوتی معروف

منتسب به آقای منتظری را منتشر کرد،

لذا می‌توان گفت پرداختن به این مسأله

یکی از اولویت‌هاست.

■ اگر بخواهیم این سوال را به شکل

دیگری مطرح کنیم می‌توانیم بگوییم

چرا دیگران سراغ زندگی آقای منتظری

نرفتند با اینکه تقریبا همه می‌دانند

زندگی ایشان فرازونشیب‌های بسیاری

داشته و مهم بوده است؟

صفارهرندی: این نبوده که بقیه سراغ

زندگی ایشان نروند ولی نگاهشان، از آن

نگاه روایت‌محور، کامل، منصفانه و بدون

تحلیل که ما مدنظر داشتیم، فاصله داشت.

در واقع بحث ما این بود که در هیچ کدام

از این پرداخت‌ها، اصل ماجرا و وقایع مختلفی که رخ داده

انطور منصفانه و جامع مورد بررسی قرار نگرفته است. طولانی

شدن روند ساخت پروژه نیز خود نشان‌دهنده همین تاکید

و اصرار ما برای دقیق و مستند بودن روایتی است که

در این مستند شرح می‌دهیم. یعنی ما می‌توانستیم

همان یکسال و نیم پیش کار را منتشر کنیم ولی اصرار

دوستان برای کامل و جامع شدن کار باعث شد پروژه

ساخت مستند حدود ۳ سال طول بکشد.

صدری‌نیا: یک نکته مهم دیگر هم در این زمینه

وجود دارد که مربوط به ترس رسانه‌های

ما از پرداختن به چنین موضوعاتی

است، یعنی مستندسازان و صاحبان

رسانه‌های ما تا همین چند وقت پیش

از پرداختن به چنین موضوعاتی ابا

داشتند و آن را جزو موضوعات خط

قرمزی محسوب می‌کردند. همین

الان بعضی از خبرنگاران صدا و سیما

که بنندگان چند موضوع و محتوای

مستند را می‌دانند وقتی می‌خواهند از

مستند ما گزارش تهیه کنند می‌گویند

نمی‌دانیم صداسیما اجازه بخش این

گزارش را می‌دهد یا نه! چون موضوع خط

قرمزی محسوب می‌شود. به‌خاطر همین

نوع نگاه هم هست که تا به حال پرداخت

جامعی نسبت به این موضوعات صورت

نگرفته است و همین باعث شد احساس

کنیم باید وارد این حوزه شویم. از همان

روزی که کار را شروع کردیم نسبت به

حساسیت و اهمیت کار آگاه بودیم برای

همین هم تلاش کردیم روایتی که ارائه

می‌کنیم آقدر متکی بر اسناد و مدارک

باشد که ما هیچ حرفی را بر اساس اطلاعات

خودمان نقل نکنیم. به همین خاطر موضوع

پژوهش در این مستند که به نظرم یکی از

نقاط قوت کار است، زمان زیادی را به خود

اختصاص داد ولی در عوض تبدیل به یک

پژوهش جامع و قابل اتکا شد.

■ بعضی دوستان می‌گفتند یکی از دلایل

طولانی شدن پروژه تولید مستند به خاطر

تدوین مجدد آن و بازنویسی سناریوی اثر در

اواسط کار بوده؛ ماجرا آن چیست؟

صدری‌نیا: زمانی که فیلم‌برداری کار به اتمام

رسید و به مرحله تدوین کار رسیدیم، یک

نسخه ۲۰۰ دقیقه‌ای آماده کردیم که یک

روایت خطی داشت که ما احساس کردیم

هم طولانی شده و هم ریتم آن کند است

گفت‌وگوی «وطن امروز» با سازندگان مستند تحسین شده «قائم‌مقام» درباره زندگی سیاسی مرحوم منتظری

مستند گفتیم

تیم سازندگان فیلم مستند «قائم‌مقام»

اگر ما روایت هر دو طرف را کنار هم قرار دهیم، پازل خوبی شکل می‌گیرد. یعنی هر کس در این مستند حرف خودش را می‌زند و شما به عنوان مخاطب اثر، این حرف‌ها را بدون واسطه می‌شنوید. آقای احمد منتظری یا آقای عمادالدین باقی (که از افراد منتسب به آقای منتظری هستند) حرف‌شان را کامل و بدون تحریف می‌گویند و مخاطب هم متوجه می‌شود اصل حرف آنها چیست و جواب طرف مقابل را هم می‌شنود و خود تصمیم می‌گیرد کدام روایت را بپذیرد. این به نظرم یکی از نقاط قوت این مستند است که در آثار دیگر کمتر دیده شده است.

■ همین حین با دوستان باسابقه در عرصه رسانه و مستندسازی هم مشورت کردیم تا بتوانیم کار جذاب‌تری ارائه بدهیم.

■ استفاده از مدل روایت غیرخطی در مستندسازی کار سختی است. یعنی شما به عنوان یک مستندساز باید ریسک کنی و بپذیری اگر سراغ این مدل روایت بروی

شاید نتوانی به شکلی کارت را انجام بدهی که مخاطب در مواجهه با مستند و روایت آن سردرگم نشود؛ شما فکر می‌کنید چقدر توانستید در این زمینه موفق عمل کنید؟

صدری‌نیا: در اکران‌های خصوصی که کار داشته، الحمدلله بازخوردهای مثبتی

را گرفتیم و از این باب‌ت بازخورد منفی نداشتیم که مخاطبی بگوید من در این رفت و برگشت‌های روایت غیرخطی شما سردرگم شدم یا موضوعی را فهم نکردم. شاید در نسخه اولیه کار این نکته وجود داشته ولی سعی کردیم در نسخه بعدی آن با استفاده از فضای گرافیکی و فضای افکتی که به هر طرف اضافه کردیم، این نقاط ضعف را هم برطرف کنیم که خدا را شکر بازخوردها درباره این موضوع در اکران‌های خصوصی مثبت بوده است.

■ یکی از نکاتی که مدن آن برخی اهالی رسانه شنیدیم این بود که شما برای این روایت بیشتر سعی کردید سراغ نزدیکان خود آقای منتظری بروید و کمتر از نظرات مخالفان ایشان استفاده کردید و خب شاید این باعث شود که برخی مخالفان ایشان با این روایت از تباها برقرار نکنند؛ دلیل اصرار تان بر استفاده از روایت افراد نزدیک به آقای منتظری چه بود؟

فرج‌اللهی: یکی از نقاط ضعفی که در شرایط فعلی در ارتباط با آثار ساخته شده پیرامون تاریخ انقلاب وجود دارد این است که معمولا روای اثر کار را یک طرفه جلو می‌برد، بویژه در مواقعی که موضوع چالشی باشد یا آن فردی که سوزده مستند شده، حالا خارج از دایره سیاسی نظام قرار می‌گیرد در این شرایط حتی اگر خروجی کار به لحاظ فنی و محتوایی قوی هم شده باشد، لزوما جامعیت ندارد.

پس چه بهتر که شما اگر ادعایی داری و می‌گویی این اتفاق افتاده است، سراغ فردی بروی که در جبهه مخالف آن قرار دارد و آن موضوع را از زبان خود آن فرد بشنوی تا باب بحث باز شود. برای مثال در همین ماجرای آقای منتظری، اگر قرار باشد کتابی نوشته شود، فیلمی ساخته شود، سخنرانی شود یا طرفداران آقای منتظری حرف خودشان را مطرح می‌کنند و مخالفان ایشان هم حرف خودشان را می‌گویند هیچگاه شرایطی پیش نمی‌آید که دیالوگی بین طرفین شکل بگیرد اما

■ برای مثال در ارتباط با رنجنامه مرحوم سیداحمد خمینی فقط می‌گویید ایشان یک رنجنامه‌ای خطاب به آقای منتظری نوشت و خیلی آن را باز نمی‌کنید یا در ارتباط با اعدام‌های سال ۶۷ از کنارش عبور می‌کنید و به آن زیاد نمی‌پردازید و موارد اینچنینی که به نظر می‌رسد خلأهایی را در اثر ایجاد کرده است.

صدری‌نیا: این موضوعات هر کدام به یک دلیل است؛ نخستین نکته‌اش این است که در واقع این مسأله را که شما می‌فرمایید می‌توان به همه مستندت تعمیم داد، چون مثلا افرادی که با ما اجرای مهدی هاشمی آشنایی دارند می‌دانند خیلی بیشتر از اینها می‌شد درباره او صحبت کرد، فصل مربوط به اعدام‌های سال ۶۷ و الباقی فصل‌ها نیز به همین صورت است ولی نکته ظریفی که در این میان وجود دارد این است که سوزده اصلی این مستند آقای منتظری است و هر کدام از این ماجراها باید در حدی که به آقای منتظری ارتباط داشته مورد بررسی قرار بگیرد. مثلا فرض کنید درباره فصل اعدام‌های سال ۶۷ محتوایی که ما داشتیم، خودش به اندازه تولید محتوای یک مستند مستقل هست و در نسخه اولیه ما شاید چیزی حدود ۴۰ دقیقه به این ماجرا اختصاص داشت ولی ما بعد از آن دیدیم که این موضوع دارد مستند را از سوزده اصلی‌اش منحرف می‌کند. در ارتباط با ماجرای مهدی هاشمی نیز به همین صورت است. البته بعضی بخش‌ها هم هست که نقد شما وارد است و جاهایی هست که خود ما هم دوست داشتیم فردی در مستند حضور داشته باشد و حرف‌های او نیز در کار باشد و

برای این کار پیگیری‌ها و نامه‌نگاری‌های زیادی را هم انجام دادیم ولی به هر دلیلی بعضی افراد حاضر به گفت‌وگو نشدند و برای همین در بعضی بخش‌های مستند مجبور شدیم از کنار برخی موضوعات عبور کنیم.

■ مثلا شما درباره آقای عبدالله نوری در انتهای فیلم می‌گویید او یکی از مخالفان سرسخت مرحوم منتظری بود که حالا بسالای جنازه‌هاش نشسته و به یکی از طرفدارانش تبدیل شده است ولی در مستند چیزی نیست که ما بفهمیم این تغییر چگونه در عبدالله نوری پدید آمده است یا اصلا عبدالله نوری کجای داستان مخالف بوده است؟

فرج‌اللهی: بله! این نکته درستی است. حالا که بحث آقای نوری شد من این نکته را عرض کنم که مثلا ما آن خاطره معروفی که در ارتباط با خراب کردن دیوار بیت آقای منتظری به دستور آقای عبدالله

نوری بعد از نامه مهم حضرت امام(ره) به آقای منتظری در ۶ فروردین سال ۶۸ بود را از بیت ایشان گرفته بودیم ولی از جانب آقای عبدالله نوری یا هر فرد دیگری که در جناح ایشان باشد، روایتی را که مخالف این موضوع باشد نداشتیم و اگر ما چنین موضوعی را در مستند می‌آوردیم ممکن بود از جانب عده‌ای به قضاوت یکجانبه منتهم بشویم. یا مثلا در نمونه‌ای دیگر در ارتباط با همان نامه ۶ فروردین سال ۶۸ رنجنامه سیداحمد خمینی به آقای منتظری، خیلی خوب می‌شد اگر افراد منتسب

به بیت امام و کسانی که با مرحوم سیداحمد خمینی نزدیک بودند، مثل آقای سراج‌الدین موسوی یا برادران انصاری در ارتباط با این ماجراها صحبت می‌کردند ولی چون این بزرگواران حاضر به گفت‌وگو نشدند، امکان اینکه به این بخش بیشتر پرداخته شود فراهم نشد. حتی ما در مستند بخشی داشتیم که مربوط به ارتباط جریان بسودم به چپ‌های خط امامی با آقای منتظری بود که با نامه ۳ نفره آقایان کربویی و امام‌جمارانی و سیدحمید روحانی کلید می‌خورد و در ادامه به حوادث سال‌های ۷۸ تا ۸۰ و نامه‌نگاری‌های آقایان محتشمی‌پور و کربویی با آقای منتظری و پاسخ‌های که موسسه نشر و تنظیم آثار امام خمینی(ره) به برخی موضوعات مطرح شده از جانب آقای منتظری و بیت ایشان داده، می‌پرداخت.

■ بخش زیادی از مستند باید استقبال هم کرد که اشخاص مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ بخش زیادی از مستند شما با استفاده از منابع و تصاویر آرشیوی ساخته شده است که گاهی کیفیت بصری آنها نیز پایین است ولی گروهی از مخاطبان نیز ترجیح می‌دهند اثری که می‌بینند حتما در همه بخش‌ها دارای کیفیت بالا باشد؛ اولویت شما در استفاده از منابع دست اول و دیده نشده بود یا بالا بودن کیفیت بصری اثر؟

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

صدری‌نیا: اولویت ما این بود که کاری که ارائه می‌کنیم از هر نظر درجه یک باشد ولی نکته‌ای که به نظرم خوب است در اینجا به آن اشاره کنم، عواملی بود که باعث طولانی شدن روند ساخت مستند شد. یکی موضوع پژوهش کار بود که پیش از این به آن اشاره شد. یکی دیگر از موضوعات نیز هماهنگی مصاحبه‌ها بود که در برخی موارد باید تا چند ماه برای هماهنگی یک مصاحبه وقت می‌گذاشتیم. بویژه اینکه در موضوعات سیاسی هر چقدر بحث چالشی‌تر می‌شود افراد از اینکه بخواهند در ارتباط با آن موضوع حرفی بزنند پرهیز می‌کنند فرض کنید از لیست مصاحبه‌های ما که حدود ۲۰ یا ۳۰ اسم داشت فقط ۷ نفر راضی به گفت‌وگو شدند، تازه هر کدام از این نفرات هم بعد از چند ماه پیگیری راضی به گفت‌وگو شدند و گاهی مجبور بودیم چند جلسه سراغ آنها برویم و گفت‌وگو کنیم ولی سعی کردیم گفت‌وگوها یکدست باشد و وحدت فرمی حتی در ظاهر امور مثل نوع لباس و دکور پشت سر افراد نیز با وجود آنکه ممکن بوده گفت‌وگویی آنها در چند روز مختلف انجام شده باشد، حفظ شود تا مخاطب احساس ناهماهنگی در اثر نکند. یکی دیگر از مشکلات ما در گذشت برخی از چهره‌هایی بود که می‌خواستیم با آنها گفت‌وگو کنیم. مثلا آقای هاشمی‌رفسنجانی، آقای موسوی‌اردبیلی، خانم مرضیه دباغ، آقای خزعلی، آقای باریکبین و... از جمله افرادی بودند که در طول این ۲سال و نیمی که ما مشغول ساخت این اثر بودیم و پیگیر مصاحبه با آنها بودیم، به رحمت خدا رفتند و این خودش یکی از سختی‌های کار ما بود. البته یکی دیگر از مشکلاتی که به طور کلی در روایت‌های تاریخی وجود دارد، تغییر جناح سیاسی افراد به مرور زمان است که نتیجه این تغییر جناح سیاسی، تغییر نظرات سیاسی و حتی خاطرات سیاسی آنها نیز هست! یعنی برخی از این افراد را اگر در دهه ۷۰ با آنها گفت‌وگو کنید یک نوع خاطره از ارتباط آقای منتظری با امام خمینی(ره) دارند، در دهه ۸۰ یک نوع خاطرات دیگر و در دهه ۹۰ یک مدل خاطرات دیگر از این موضوع دارند.

■ انگار برخی از خاطرات آنها اساسا حذف می‌شود. **صدری‌نیا:** دقیقا! این در واقع یکی از عجایب و سختی‌های مستندسازی‌های تاریخ انقلاب است.

فرج‌اللهی: برای همین هم بود که ما در مصاحبه‌ها بارها به مصاحبه‌شونده تاکید می‌کردیم شما سعی کنید با همان نگاه و تحلیلی که در آن موقع نسبت به این اتفاقات داشتید صحبت کنید و نه با این نگاه سبکی که ۳۰ سال بعد از آن ماجرا نسبت به این موضوع دارید، چون می‌خواستیم افراد فقط در همان روایت تاریخی صحبت کنند و نه با تحلیلی که الان بعد از گذشت ۳۰ سال و پشت‌سر گذاشتن فراز و فرودهای جناحی و سیاسی نسبت به آن مقطع تاریخی دارند.

صدری‌نیا: نکته آخر هم مربوط به تصاویر آرشیوی می‌شود، چون تصاویر آرشیوی باید گویا باشد و پیدا کردن تصاویری باکیفیت کار سختی بود. همه تلاش ما در بحث آرشیوی این بود که آرشیوهای آرشیوها باشد و تا جایی هم که امکان داشته، به همین شکل بوده است. حتی

ما برای برخی قطعات آرشیوی که وجودشان در مستند واقعا حیاتی بوده، گاهی تا ۲ یا ۳ ماه از منابع مختلف پیگیری کردیم ولی در نهایت نتوانستیم آن را پیدا کنیم و گاهی هم برای اینکه آن قطعه نقش مهمی در مستند داشته مجبور شدیم از نسخه کم کیفیت آن استفاده کنیم تا گره تاریخی کار باز شود.

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ بخش زیادی از مستند شما با استفاده از منابع و تصاویر آرشیوی ساخته شده است که گاهی کیفیت بصری آنها نیز پایین است ولی گروهی از مخاطبان نیز ترجیح می‌دهند اثری که می‌بینند حتما در همه بخش‌ها دارای کیفیت بالا باشد؛ اولویت شما در استفاده از منابع دست اول و دیده نشده بود یا بالا بودن کیفیت بصری اثر؟

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ بخش زیادی از مستند شما با استفاده از منابع و تصاویر آرشیوی ساخته شده است که گاهی کیفیت بصری آنها نیز پایین است ولی گروهی از مخاطبان نیز ترجیح می‌دهند اثری که می‌بینند حتما در همه بخش‌ها دارای کیفیت بالا باشد؛ اولویت شما در استفاده از منابع دست اول و دیده نشده بود یا بالا بودن کیفیت بصری اثر؟

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ مستند «قائم‌مقام» را می‌شود پایانی بر غائله آقای منتظری دانست؟ یعنی می‌شود گفت مخاطبی که از جزئیات حوادث پیش آمده برای ایشان اطلاعی ندارد، با دیدن این مستند به پاسخ اغلب سوالات و شبهاتی که در ارتباط با ایشان مطرح می‌شود، می‌رسد یا اینکه باز هم باید به این موضوع بیشتر پرداخت؟

صفارهرندی: واقعیت این است که انتهایی که به دنبال فهمیدن حقیقت هستیم، با دیدن این مستند اصلی‌ترین وقایع زندگی سیاسی آقای منتظری را می‌بینند. تلاش ما هم بر این بوده که از زبانی ساده و همه‌فهم برای روایت این وقایع استفاده کنیم تا همه مخاطبان بتوانند با آن ارتباط برقرار کنند اما خب! با این همه باز هم جای مصالحه پیرامون این موضوعات مختلف این مستند را ببینند و نظرات‌شان را در ارتباط با نقاط ضعف و قوت کار بگویند. یکبار ببایم و به دور از جنجال و هیاهو راجع به ایشان صحبت کنیم. در ارتباط با موضوعات دیگر هم به همین صورت است و می‌توانیم در ارتباط با آنها نیز دیالوگ کنیم.

■ مستند «قائم